

predmet. A ta postulat je vsaj za sedaj še preuranjen. Bodimo temeljiti in ne površni! Ne zagovarjam najmanj plemenitega separatizma, a za skrajni centralizem se tudi ne more, če smo odkritosrčni, nobeden, vse konsekvence predvarajoči človek, ogrevati.

Med centralizmom in avtonomizmom je srednja — zlata pot — unitarizem. Za pristržno zblizanje zastavljamo vse sile! To sem mislil povedati prevnetim centralistom, ker dokler je človek zvest resnici, je zvest sebi, pravi naš veliki narodovi vzgojitelj Ivan Cankar.

Albin Spreitz.

Odprimo narodu vrata do ku turnih zakladov!

Vzgoja je najvažnejši posel v državi, njen smoter je, iz človeka narediti človeka, sposobnega za sožitje s sodržavljani. Vzgoja mladine zagotavlja in določa prihodnost naroda. Zato bodi smoter vzgoji buditi in voditi, ne samo v mladih vrstah, temveč tudi širom vseh poklicev.

Duša je nekaj kompleks občutkov, predstav, zaznankov itd. V sled tega mora vzgoja ustvariti zmožnost doznavanja svojega in tujega doživljanja. Veliko tujih doživljanj doživljamo tako, kakor bi bili pravo naši. Tudi koliko tega, kar otrok in tudi odrasli misli, čuti, hoče itd., ni nič drugega nego ideje, čustva in hotenja okolice, v kateri živi (očeta, matere, sester, bratov, sorodnikov, znancev, cerkve šole itd.). Tako je mnogo ljudi, rekel bi — skoro večina tujih ljudi, kajti njihove misli so mnenje družin in njihovo življenje je življenje družin. Zato je treba, ako hočemo sami sebe najti, da stopi tuj doživljanje kot tuje pred nas.

Ako hočemo drevesce vzgojiti, je moramo cepiti, negovati, pritrjevati, varovati, obrezovati itd.; isto je pri vzgoji otrok in naroda. Zato mora vzgojitelj človeka, ki stoji pred njim, pred vsem razumeti in ga oceniti ter preštudirati in šele potem nanj na primeren način vplivati. Pri tem mu pomagajo zgodovina, ki je učiteljica o življenju, in umetnost, ki je važen temelj duhovnega življenja, ter prirodoznanstvo in šele potem ostali predmeti.

Kaj vse ima življenje spravljeno pod svojo streho, nam pove Cankar (Zaklejnena kamrica). — »Vsak narod ima v hiši svojega življenja posebno kamrico, v katero je skrbljivo spravil vse, kar je bil kdaj najgloblje doživel, z vsem svojim ubogim telesom, z vso svojo čisto dušo; spravil vse, kar je kdaj trepetaje v predsmrtni bridkosti čutil in mislil. V to kamrico stopi ob usodni uri, stopi vanjo, da se povrne očičen in utrjen, poln vere vase in v dobroto svojega bližnjega, poln zauranja v dan in v večnost, poln moči, brez strahu, pripravljen na svatovanje itd.»

Vse narodne kulturne vrednote, kakor učiteljske, šolske in javne knjižnice, muzeji narodnih umetnin, zoološki in geološki ter umetniški in drugi muzeji, ter pavilioni, različne tovarne in razne druge pravice itd., so tudi nekake take kamrice, kamor moramo ves narod (otroke in odrasle) voditi in ga za stvar čim bolj zainteresirati, sicer ostanejo vse te naredne energije za večino naroda latentne — speče.

Zato odprimo vse knjižnice najširšim masam naroda in dajmo jim priliko ter navdušimo jih za večkratni obisk teh kulturnih vrednot.

Tako se bo narod sam našel in znal sam sebe pravilno ceniti. A. Fakin.

Nova šola.

Nedeljska — kmetijsko-nadaljevalna šola.

Dobrna pri Celju.

Pouk na nedeljski kmetijsko nadaljevalni šoli se je pričel. Z nepričakovanim zanimanjem so se odzvali fantje, posebno pa dekleta. Takoj prvo nedeljo je bil lep obisk, zglajajo se pa še vedno novi, pouka željni fantje in dekleta. To pa zato, ker jim ta šola nika ne vsiljuje, ampak jih zanj samo vspodbudi, da se zainteresirajo in zateknjujejo med seboj.

Značaj pouka je »parlamentaren«. Nič šolskega, vse domače, privlačno; vsled tega, ker je v ospredju rokotvorni pouk:

Pri dečkih: pletenje jerbavev, košar in košaric, izdicovanje metel, krtač in krtačic ter v gospodarstvu potrebnega orodja, kakor: škafov, čebrič, grabelj in drugo.

Sledil bo tudi pouk v vezanju knjig, Dekleta bojo vrtela kolovrat, krpale obleko, perilo in nogavice, šivale na stroj i. dr.

Med rokotvornim poukom pa se podava tako, da obenem delajo in poslušajo Narodna pesem se zapoje v odmorih.

Podava se: o kmetijskih računih, o sadjereji in vrtnarstvu, o pašnikih, živinoreji. Važno je protialkoholno gibanje in podajanje o vzgoji samega sebe.

Seveda je učna snov šole v glavnem zamišljena in se udeležuje sproti.

Vsako uro pouka sproti spoznam potrebo in količino raznih učnih snovi, ki naj bi se obravnavale na tej šoli.

Ni lahko delo, ki sem ga začel v mislih in se je že rodilo, ker vedno mi je bila parola v mojem službovanju:

»Nele kar veleva mu stan, kar more to mož je storiti dolžan!«

Res je, da leži pred menoj surova, neobdelana glina, a nisem se ustrašil truda. Začel sem!

V zadoščenju mi je zanimanje iz krogov inteligence, najlepše plačilo pa, da sem pozvan tudi drugje pomagati pri otviranju slične šole.

Kakor hitro bo šola sredi teka, podam obširnejše poročilo o njenem bistvu in sestavi.

Belan Schmidt.

Moč — volja in alkohol.

(Konec.)

Ko gojenec zapusti solo, mu nikakor ne morem dati za sopotnico izkaznico »Mladih junakov«, temveč iz šole more nesti v prsih neomajno zavest moči, spoznanja in obvladanja samega sebe.

Pozivljam vse tovariše, da bi smatrali omenjeni odlok Viš. šol. sveta samo v informativne svrhe, vsak naj bi se pa poglubil natančno v dušo gojenca in doprinesel načrt našega bodočega dela na tem polju.

Krasne primere za vzgojo moči in volje, obvladanje samega sebe in zatiranje laži nam podaja Foerster v Jugendlehre, izdano v Berlinu v založbi Georg Peimer, ravnotako Lebenskunde in Lebensführung. Navajam nekaj markantnih primer: **Obvladanje mišic, želodčnih organov in žele.** Smeš, se naj kroti; vaja v tem, da se v najsmehnejšem slučaju ne spustimo v smeh, gledati žalostno stvar brez joka, na izletih premagati žejo, držati se jedi, ki najbolj tekne, nositi posebno sladkosnedneži po teden dni sladkorčke pri sebi in se jih ne dotakniti. Primeri obvladaje jeze ako se kakšno delo ne posreži, isto začeti znova z vso počasnostjo in natančnostjo, odpovedali se maščevanju, ker to ne dokaže moči in je sramotilno. Ne odgovarjati na izzivanja, postavi klepetavost za nečasteu čin.

Krepitev moči: lotiti se ponovno težkih nalog in vztrajati do dovršitve, gojitev, telesne moči potom telovadbe.

Zatiranje laži: učitelj opusti kazni, ako gojenec pove resnico, četudi prizna prestop, učitelj sam prizna vsako svojo zmotu (podajanje napačnih podatkov).

Vse kreposti cenil in jih nagradil. Zabranil slab vpliv zunanjih faktorjev, dajal sam dobre vzgled in močno zaposli gojenca. Pri vsakem predmetu in vsaki učni uri razvijal dokaze in dobre strani moči in volje. Učitelj naj ne bo premenjenosten in naj se ne boji samopomoči, ako tudi bi spoznal, da začrtana pot ni vaša najboljša. Bölsche pravi, da je bolje, dati ljudstvu vsaj slabšo hrano, kakor nabene, ker drugače se ljudstvo neha. Otresti se moramo starodavne bolezni našega poklica, da bi bili samo tožniki, temveč moramo biti naši mladini sotovariši. Razumeti moramo, ločiti seme od plevela, se udomačiti v najtežjih položajih in marsikateremu igralcu gledati v karte, biti pa ne smemo policisti in rajši odpreti učencu vsa vrata.

Ves pouk mora biti vzet iz življenja, ker samo tedaj lahko zainteresira gojenca. Jako dobro nam bo služila v uporabo brošura A. Stupce »Učna snov za pouk o alkoholu v ljudski šoli.« Ker pa postane lahko vse podajanje preveč enostavno, enakomerno in za gojenca odbijajoče, zato je treba podati novih interesantnih slučajev. Priporočal bi, da se zberejo takšni slučajji, ki povzdigujejo moč, voljo ali pa, ki kažejo slabe posledice pomanjkanja teh treh faktorjev, nesreče vsled alkohola itd. iz časopisja in se to zadnevni izrezki nabijejo dnevno na posebni šolski tabli. Na podlagi teh vesti se dajo izvršiti razni spisi računski etc. Jako priporočljivo se mi tudi zdi, ako se takšni slučajji vpišejo v šolsko kroniko od strani učencev. Končno podajam še obravnavo po vodilnih točkah Foersterja:

I.

Kaj je samovzgoja in njen sestoj?

- Oblast čez telo:
 - čez ude (telovadba, hribolastvo, držanje telesa);
 - telesne bolečine;
 - telesne potrebščine (glad, žej, lenoba, zaspanost);
- Obvladanje duševnih moči in položajev:

1. strasti (jeza, sovraštvo, ljubezen, maščevanje);

2. čuti: (antipatija, nevošljivost, krivice sočutje);

3. razdražljivosti (smeh, klepetanje);

4. samovoljnost (Eigensinn).

II.

Kako nastane samoobvlada?

a) Psihološko. (razmerje - razdraženja in vpliv na organsko življenje.) Kako nastane izguba kontrole samega sebe. Vpliv alkohola na kontrolo možganov;

b) kulturna zgodovina (maščevanje in odpuščanje, askeza in post).

III.

Kako sodi življenje o samoobvladanju?

a) Socijalni življenjski zakoni:

1. nobena skupnost brez samoobvlade;

2. nobeno prijateljstvo in ljubezen brez samoobvlade;

b) individualni življenjski zakoni: škodljiva moč navad, skopuštvu, jeza, nagoni).

IV.

Kateri motivi naj se uporabijo?

- Zahteva dosege moči.
- Želja, biti drugim vzgled za pomoč, pomagati drugim, da se odvadijo pijančevanja.
- Zahteva po prostosti in samostojnosti.
- Kavalirstvo.
- Odgovornost napram prihodnosti.
- Veselje nad tehnično zmago čez moči narave

V.

Kakšna sredstva so za vzgojo samoobvlade?

- vaja,
- vzgleđi,
- telesna dijeta,
- varovanje zapeljivosti.

Vinko Möderndorfer.

Iz Jugoslavije.

— **Zajedavci.** Na današnji uvodni članek posebno opozarjamo vse one, ki niso še poravnali članarine pri okrajnih društvih, a so prejeli kljub temu stanovske liste naprej. Blagajnike okrajnih učiteljskih društev opozarjamo, da je njihova dolžnost naznaniti takoj vse one, ki so neredni plačniki in nimajo članarine in naročnine za liste plačane vsaj za en mesec vnaprej. Take člane je takoj javiti upravi, da se jim ustavi nadaljnje pošiljanje listov, ker sicer je dotično društvo primorano plačati samo dotično naročnino za liste.

— **V Möderndorferjevem slučaju** je predsedstvo pov. UJU v Ljubljani posredovalo na vseh merodajnih mestih. Izvede se preiskava, katere potek bo predsedstvo zasledovalo in nadalje storilo vse korake, ki so potrebni v varstvo naših pravic.

— **Obvezne nedeljske maše in inšpekcija učiteljstva pri njih.** Tozadevni sklep višjega šolskega sveta na zadnji seji je dvignil mnogo prahu v klerikalnem časopisju in v tem prahu se je menda tudi izgubil sedaj navedeni sklep. Vse mogoče se je navajalo v tem vprašanju, ni se pa dovolj povdarilo vzroka, iz katerega se je učiteljstvo izreklo proti obveznim mašam. To je namreč obvezno nadzorstvo, ali bolje rečeno, obvezna policijska služba učiteljstva pri nedeljskih mašah, ki absolutno ni opravičljiva. Zaradi tega in proti temu je učiteljstvo glede nedeljskih maš in v tem oziru moramo konstatirati, da je v tem oziru vse učiteljstvo soglasno, ker se je celo »Slovenski Učitelj«, glasilo »Slomškove zveze« svoječasno izrekel proti prisiljenemu takemu nadzorstvu. Katehetom je šteta ura nedeljske šolske maše med učne ure, učitelju ne! Kako pride torej učitelj do tega, da bo opravljal v nedeljo prisiljeno službo in bil vezan ob nedeljah na uro, ki nima z njegovimi učnimi urami nič stika? Nelogično se nam zdi tudi mnenje nekaterih krogov, ki smatrajo za upravičeno neobveznost verouka — zaradi točke v ustavi — pri tem pa vstrajajo pri obveznih nedeljskih mašah. Učenca ki je oproščen verouka, se prisli k obveznem posezanju nedeljskih šolskih maš. To pač ni dosledno! Naše mnenje je, da je vprašanje nedeljskih maš in nadzorstva otrok v tem oziru stvar staršev, ki tudi radi razpolagajo po svojih razmerah ob nedeljah z otroci in stvar katehetov, nikakor se pa nima učiteljstva prisiljeno vezati s tem vprašanjem.

— **Klerikalci proti jugoslovanskemu učiteljstvu.** Pri točki o prispevkih meritve občine ljubljanske za sprejem jugoslovanskih profesorjev oz. učiteljev je

v zadnji seji občinskega sveta načelnik klerikalnega kluba dr. Stanovnik, ki drugače vedno povdarja, da se ne sme voditi v mestni hiši politike, insceniral neokusen napad na učiteljstvo oz. »Udruženje jugoslovanskih učiteljev«. Mestna občina je prispevala za sprejem jugoslovanskih učiteljev 10.000 K, in ravnotako za sprejem profesorjev 10.000 K. Obč. svet. dr. Stanovnik: »Zahtevam, da se ločeno glasuje. Za postavko 10.000 K za sprejem jugoslovanskih profesorjev bo klub glasoval. Za 10.000 K, ki jih je dobilo Udruženje jugoslov. učiteljev, pa klub iz umevnih razlogov ne more glasovati. Udruženje učiteljev je demokratska institucija in je klub vsled tega v principu proti.« Obč. svet. vrtn. nadzornik, ravnatelj Črnogoj je nastop klerikalnega načelnika proti učiteljstvu kratko in odločno zavrnil, naglašajoč, da je ugovor premalenkosten. Ni šlo za sprejem demokratskih učiteljev, ampak za sprejem učiteljstva iz vse države. Kakor so Srbi sprejemali nas Slovence, tako je bila naša dolžnost, da smo jih mi dostojno sprejeli. Obč. svet. mest. učitelj Ambrožič se je izrekel proti stališču dr. Stanovnika. Povdarjal je: »Udruženje jugoslovanskih učiteljev ni politična, temveč strogo stanovska organizacija.« Pri glasovanju je bila prva postavka glede profesorjev soglasno odobrena, druga glede učiteljev pa proti klerikalnim glasovom. — K temu poročilu moramo dodati še sledeče: Srbski učitelji, ki so posetili Ljubljano, niso prišli sem kot člani UJU, ampak kot člani počitniškega izobraževalnega tečaja, ki ga je priredila učna uprava. Svota 10.000 K ni bila izročena UJU, ker je UJU pov. Ljubljana dalo samo enako svoto za pogostitev svojih tovarišev iz Srbije in je k temu prispevala tudi Učiteljska tiskarna. Ker so bili udeleženci iz najrazličnejših krajev, je bil dostojen sprejem važen tudi z ozirom na tujski promet. O lepem sprejemu v Sloveniji so imeli poročila razni učiteljski listi in prav zadnji »Prosvetni Glasnik« službeni list ministrstva prosvete prinaša prav laskavo poročilo o tem. Napad dr. Stanovnika na UJU je bil popolnoma neosnovan in mu svetujemo, da naj prihodnjic ne nasede več strasti obč. svetnika Jegliča in Slomškarjev, če mu je kaj na ugledu Ljubljane.

— **Odlikovanje predsednika višjega šolskega sveta.** Dne 6. dec. tl. je pokrajinski namestnik izročil predsedniku višjega šolskega sveta gosp. dr. Stanislavu Beuku podeljeno mu odlikovanje reda sv. Save IV. razreda. Po nagovoru gosp. pokrajinskega namestnika na odlikovanje, v katerem je povdarjal njegove velike zasluge na šolskem polju, se je ta v kratkem govoru zahvalil za odlikovanje. Slavnosti je poleg ravnateljev in nekaterih profesorjev ljubljanskih srednjih šol ter uradnikov višjega šolskega sveta in prosvetnega oddelka prisostvoval tudi načelnik prosvetnega oddelka pokrajinske uprave gosp. dvorni svetnik Škaberne.

— **Prvi učiteljski tečaj za rokotvorni pouk v Ljubljani** je pravkar otvoril tov. Janko Blagajne. Ta tečaj je samo pričetek bodočih tečajev za učiteljstvo, ki jih bo vodil tov. Blagajne. Prijavilo se je osem učiteljev, kar odgovarja razmeram glede delavnice in opreme, ki se mora šele izpopolniti. S tem je dan tudi prvi temelj reformiranja našega šolstva v praktičnem oziru, z ozirom na delovno šolo.

— **Z ozirom na izjavo g. nadzornika Grmovška v 46. številu »Učit. Tov.«** smo primorani resnici na ljubo konstatirati, da je dognano, da so orožniki poizvedovali glede vsebine govora tov. Doberška na prireditvi na dan obletnice kroškega plebiscita in da nihče ne dvomi, da je tozadevni nalag dalo okrajno glavarstvo. — Odbor Učiteljskega društva za Mežiško dolino.

— **Ugladni naslove!** 4. veljače 1815 rodio se u Osijeku biskup J. J. Strossmayer, veliki prosvetitelj, koji je kao Hrvat živio i radio za oslobođenje i ujediničenje svih južnih Slavena. Na počast »Prosvjetnoga Saveza« u Zagrebu proslaviše dostojno njegovu uspomenu Hrvati, Srbi i Slovenci 4. veljače 1921. Molimo, pozivamo sve južne Slaveni, bili oni u državi Srba, Hrvata i Slovenaca ili izvan nje, da 4. veljače 1922. proslave kao »Strossmayerov dan — Dan prosvjete«. — Narodnih smo proslavljali imali dosta. Ova slava neka ne bude isprazna, nego neka bude radosti početak ili nastavak rada oko prosvjete naših širokih slojeva našega naroda. Veliki vladika postavio trajne temelje našoj narodnoj prosvjeti. Naša je dužnost njegovu vebelnu zgradu da do kraja izgradimo. Jedan dan u godini izaberimo, kojega ćemo se te naše dužnosti posebice sjećati.